

Via romana de la Costa Cogulera

Sant Quirze de Besora

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Costa Cogulera
Emplaçament Ctra vella d'Orís a Sant Quirze de Besora damunt del túnel de St. Quirze (PK.81 de la C-17) prendre un corriol a la darrera curva a la dreta i al vessant sud quasi al cim hi ha un tram
Alçada: 622,9

Coordenades:

Latitud: 42.092753133024
Longitud: 2.219789197255
UTM Est (X): 435479
UTM Nord (Y): 4660369

Classificació

Número de fitxa 08237 - 144
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Obra civil
Estil / època: Romà
Segle I ac- I dc
Any 218 ac
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Coberta de vegetació i de bosc conserva alguns trams encara en un estat acceptable al vessant sud de la Costa Cogulera entre la darrerera corba de la carretera vella i la nova pista forestal que puja a la costa Cogulera. Hi ha un altre tram gairebé a la part més alta on hi ha un altre fragment de via. Caldria fer una campanya arqueològica de prospecció i delimitació de la via al TM. de Sant Quirze de Besora i fer una neteja del tram de la Costa Cogulera fent una esbrossada i tala general de la vegetació del tram, consolidar els murs que sostenen la via, el terrassament i també part del paviment parcialment conservat. Caldria reposar els fragments de mur caiguts i senyalitzar-la a nivell

turístic com un element de patrimoni important.

Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Número inventari	Sí-IPAC Núm. 23788
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Difícil
Ús actual:	Estructural
Titularitat	Privada
Titular:	08237A002000400000BY
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	dv., 04/08/2023 - 06:50

Descripció

Tram de l'antic camí ral que coincideix amb l'antiga carretera C-17z de Vic a Ripoll que al entrar al terme de Sant Quirze de Besora passava per la serra i costa cogulera per damunt del modern túnel de la C-17. Continuava seguint part del traçat de la carretera vella de Sant Quirze de Besora a Orís fins a enfilarse pels pendents de la serra i costa Cogulera mitjançant revolts i forts pendents sostinguts per murs i terrasses artificials que hi recolzaven les plataformes quadrades per on giraven els carros i animals i realitzats amb un aparell que sembla "romà". En arribar al collet el camí transcorria pel vessant nord enmig de feixes i camins, avui molt desfigurats i continuava paral·lel a la C-17z per damunt de l'antiga casa del Bufí. Els diferents trams que es conserven al vessant sud de la serra de la Cogulera al damunt del túnel de Sant Quirze corresponen a tres trams sostinguts per murs de contenció amb carreus de pedra de mida més aviat petita d'uns 20 x 30 cm, units amb morter de calç i amb una alçada notable. també es conserven com a mínim dues plataformes per a girar els carros i pel que fa al paviment està cobert de vegetació amb la qual cosa no es pot apreciar quin sistema constructiu presenta. A banda d'aquest tram que es troba al damunt de la carretera vella de Sant Quirze a Orís i sota de la pista que puja a la costa cogulera hi ha altres trams menys conservats que caldria netejar entre aquesta pista i la part més alta del serrat amb alguns trams amb restes de murs de contenció i també restes de paviment completament coberts de vegetació i arbusts que en dificulten notablement la seva traça.

Observacions:

Es tracta d'un tram de camí d'un possible origen romà amb continuïtat a l'època medieval i fins hi tot moderna. Amb tot i malgrat els pocs estudis que hi ha sobre aquest tema a Catalunya guarda relacions amb la via denominada de "Capsacosta" de la vall de Bianya a Sant Pau de Segúries o també la via del coll de Parpers a la comarca de Maresme. En aquests casos, especialment el primer hi han trams de camins talussats amb plataformes per a poder girar els carros i murs de contenció de pedra amb els paviments de llosa i pilones guarda rodes per a protegir de caigudes. En el cas de Capsacosta l'estat de conservació és excel·lent tot i que podria ser fins hi tot més tardà. En el cas de Parpers es conserven també alguns trams empedrats, restes de pontarrons per al pas dels guals i barrancs i algunes canalitzacions de drenatge.

En el cas del camí de Sant Quirze caldria portar-hi a terme una important tasca de neteja i desforestació per tal de deixar a la vista les restes de les estructures conservades i iniciar sondejos arqueològics puntuals per a establir a banda de la seva cronologia, l'existència de restes de paviments. Finalment caldria consolidar els murs conservats i museitzar-los mitjançant plafons i establint una ruta

o sender que vagi des d'Orís fins a Sant Quirze recuperant part de l'antiga traça del camí romà

Història

Segons Francesc Busquets i Marta Fàbregas en la memòria valorada sobre la recuperació d'un tram del camí ral de Vic a Ripoll en el tram de la Cogulera de Sant Quirze de Besora especifiquen *"és igualment impossible la seva continuïtat cap al nord per on entraria al poble de Sant Quirze. Aquí hi contribuiria l'explotació intensiva de feixes. El que és clara és l'atribució d'aquest tram a l'antic camí que unia Vic amb Ripoll. La seva cronologia, però és menys evident. Pel tipus de tècnica constructiva podria ser atribuïble a un període molt ampli entre l'antiguitat i l'edat moderna.*

No obstant això i referent a aquesta via l'article de Carles Padrós de "Camins antics i vies Romanes d'Osona, publicat en la revista de Quaderns de Prehistòria i arqueologia de l'any 2010 fa un resum de les principals vies romanes d'Osona. Al parlar del camí de Vic a Ripoll afirma i ens parla de "strata ceretana". aquest camí el qual molt possiblement ja hauria estat utilitzat pel rei visigot Wamba el 697 en la seva expedició a la Gàl·lia narbonesa per tal de combatre amb el general Paulus esmenta que una facció del seu exercit va passar per Vic per dirigir-se a Llúvia i per tant es va interpretar que ja existia una via que connectava Vic amb aquesta ciutat pirinenca. *"Secunda per Ausonensem Civitatem Pyrinaei media pateret"* (Pujades, 1831). De fet les referències escrites directes més antigues a aquesta via es remunten amb un document que data del 962 i on s'esmenta la strada ceretana a Gurb (Udina, 1951). també a l'any 1000 a través d'un document de l'arxiu capitular de Vic parla d'un camí de Sant Hipòlit a Vic. *"ipsa strada publica magiore que pergit per Sancto Ipolito et vadit per Ripol"* (Padrós, C; 2010). També es fa referència a un tram prop de Sant Hipòlit vadit per surribas et pergit ad sanctum Ipolitum..." Tanmateix aquest camí ens és esmentat per fonts més recents especialment el conde de Darnius al segle XVIII en el seu llibre de *"El conde de Darnius. Guia por los caminos mas principales del principado de Cataluña 1676-1727"* i editat per Francesc Costa Oller, el 2022 i que correspon a un recull exhaustiu de mapes cartogràfics del segle XVIII de tot Catalunya i arxivat a la biblioteca de l'Institut cartogràfic de Catalunya. Jaume Font i Garolera en fa una ressenya i estat de la qüestió en el seu article de "La xarxa de camins i la comunicacions amb Osona al segle XVIII i la vertebració territorial de la comarca de la revista AUSA núm. XXVI any 2014 esmenta *"El tram de Vic a Ripoll marcat com a carreter (colir vermell) arrenca de Vic, passa per Vilagelans, Granollers de la Plana, Sant Hipòlit de Voltregà i Orís. La ruta es bifurca a Conanglell; la que sembla secundària (color marró) indicatiu de camí desfilat passa per la drete del Ter fins a Sant Quirze de Besora mentre que el traç vermell transcorre per l'esquerra del Ter fins a Sant Quirze de Besora. Segons el mapa entre Orís i Sant Quirze es travessa el riu fins a cinc vegades, el que resulta improbable per travessar el riu només a Gual"* (Font i Garolera, J; 2006). No obstant això aquesta apreciació l'hauríem de tenir en consideració ja que s'esmenten dos ramals del camí; el que passa per la riba drete per Orís i costa cogulera, i per tant un tram costerut i difícil (camí desfilat) mentre que el de la riba esquerra passaria pel costat de Saderra, les Illes seguint la traça del GR-210 i al arribar a la casa de l'illa trobaria la bifurcació del camí de Vidrà i Torelló pel coll de les Gargantes i el Boscatell per travessar la vila de Sant Quirze i retrobar-se amb el camí principal una vegada creuat el Ter pel pont de Sant Quirze "Les dues vies conflueixen a Sant Quirze, punt a partir del qual el camí transcorre per la riba drete del Ter fins a Ripoll". Tanmateix Francisco Zamora en el seu llibre de "Diario de los viajes hechos en cataluña (1757-1812) esmenta del camí de Vic a Ripoll *"Camino de herradura de la villa de Ripoll y demas pueblos de montaña de Vich"*. Francesc Costa afirma *"Per tant la via partiria del nord d'Ausa, pel coll de Vic i Gurb, cap a Santa Cecília de Voltregà i Sant Hipòlit i seguint el riu Ter cap al nord amb un itinerari similar al que segueix la C-17. A l'alçada de Sant Quirze de Besora abans d'arribar al municipi es té documentat un tram de l'antic camí a la Costa Cogulera, de difícil atribució cronològica, però el fet de seguir el riu i que l'antiga C-17 passi pel mateix lloc fan pensar en una perduració des d'època romana si més no anterior"*

Hi ha qui comenta i parla d'aquest camí com la denominada "strata Francisca" de Vic a Olot però segons les referències escrites aquest camí a Vic es bifurcava fins a Roda de Ter, Manlleu coll de Bracons, Vall d'en Bas Olot i es dirigia a Camprodon pel coll del Capsacosta, és a dir la via del Capsacosta de factura i composició similar a la via de Sant Quirze. Ara bé recents estudis (sara Aliaga, Andreu Olesti, 1998) comenten d'una strata farncisca d'època medieval que podria correspondre amb l'antiga strata ceretana romana que s'esmenta en nombroses referències medievals “...*ipsa strada publica magiore que pergit per sancto Ipolito et vadit ad ripo* ACV, cal. 6, núm. 802 (28 d'agost de 1000) Per tant és possible que en un inici ambdues vies fossin independents i a l'edat mitjana es posés més ènfasi en la via del Ter com a accés més directe a Vic i el segon fos emprat per anar a Besalú, Olot.....

Bibliografia

BUSQUETS COSTA, F; FÀBREGAS M; 2017. Memòria valorada per a l'execució de la investigació històrica, arqueològica del camí ral de Vic a Ripoll Tram la Cogulera (Sant Quirze de Besora). ATICS.

COSTA OLLER, F; 2022. Conde de Darnius. Guia de los caminos mas principales del Principado de Cataluña asi coma carretero, mas quebrados por los cuales pueden transitar exercitos, artilleria, acruajes y destacamentos. Hecho por el coronel Conde de Darnius.

FONT I GAROLERA, J; 2014. la xarxa dels camins i les comunicacions a Osona al segle XVIII. i la vertebració territorial de la comarca. AUSA XXVI.

MONTANER GARCIA, C; , 2007.Els mapes setcentistes de Catalunya del comte de Darnius. Editorial. Institut Català de Cartografia

PADRÓS, C; 2010 Els camins antics i les vies romanes a la comarca d'Osona. Quaderns d'història i arqueologia. Núm. 28

ZAMORA, FRANCISCO. 1787-1812. Diàrio de les viages hechos en cataluña. Edició Ramón Boixareu,Ed. Curial. 1973

